

Molenverhalen

Onderzoek naar het leven en
werken op poldermolens in
Zuid-Holland

Ellen Steendam en Marloes Wellenberg

28 oktober 2021 | Molens & Verhalen

Interviewproject: oral history (2018-2021)

- 26 interviews met oud-molenaars en mensen die op een molen zijn opgegroeid
- Aanleiding: onderzoek molenerven

Het molenerf van de
Zuid-Hollandse poldermolen
Geschiedenis, beschrijving en tips voor (her)inrichting

Debby Gerritsen - Onno Helleman - Ellen Steendam
Erfgoedhuis Zuid-Holland, 2019

Doel van het project

- Vastleggen van kennis en verhalen over het leven op en om de molen en de veranderingen die hebben plaatsgevonden.
- Delen van de verhalen met molenaars en betrokkenen en met de inwoners van Zuid-Holland.

Onderwerpen

- Hoe werd je molenaar?
- Rol vrouw en kinderen: wie deed wat?
- Werktijden, bijverdiensten
- Erf: moestuin, fruitbomen, dieren?
- Tradities
- Relatie met omwonenden en polderbestuur
- Aanleg voorzieningen (waterleiding etc)
- Beleving: hoe werd er gekeken naar het molenaarschap?
- Tweede Wereldoorlog
-

Werkwijze

- Alle interviews opgenomen (audio) en getranscribeerd
- Transcripties --> verhaal (in overleg met geïnterviewde)
- Exemplaren van het verhaal --> geïnterviewde + online
- Transcripties + audio --> e-depot KNAW

Collectie molenverhalen op www.geschiedenisvanzuidholland.nl

Familiebedrijf

“Als mijn vader in de zomer bij de boeren ging werken en het regende, dan maalde mijn moeder. Het polderbestuur, waar mijn vader in dienst was, zei daar nooit wat van. Als de molens maar maalden en het water maar weg was, dan was het goed.

Mijn moeder en ik leerden het malen gewoon al doende en kijkend naar mijn vader. Zo moeilijk was dat niet, hoor.”

Bert Hertog (1935), geboren op de Ondermolen in Leidschendam

Domme vragen

"Eénmaal per jaar kwam het polderbestuur op bezoek. Daar zaten boeren uit deze streek in. Sommigen wisten van toeten nog blazen. Dan vroegen ze bijvoorbeeld aan mijn vader: 'Klaas, het heeft zo geregend, waarom maal je niet?' Dan antwoordde mijn vader: 'Omdat er geen wind staat. Als er geen wind is, kan ik niet malen, hè.' Domme vragen, maar ja, zij waren de baas.

Co Borsje-de Groot (1927) die opgroeide op de Westermolen in Langerak

Hoog in de bol

"Molenaars werden vaak als de onderlaag van de bevolking gezien. Veel boeren hadden het hoog in hun bol, dat is nog steeds zo. Ze wilden liever niet dat hun dochter met een molenaarszoon trouwde. Ik weet er alles van. Ik heb tien maanden verkering gehad met een boerendochter, maar haar pa wilde liever niet dat het doorging, dus ging het uit."

De vader van Henk Kraan (1938) was molenaar op de Hondsdijkse molen in Koudekerk

Bijverdiensten

geturfd in 24 molenverhalen

- Dagloner bij boeren in de polder (13)
- Zelf boeren: koeien, geiten, kippen of eenden houden (7)
- Vissen (paling) (5)
- Riet snijden (2)
- Mollen vangen & verkoop huiden (2)
- Boten verhuren (1)
- Barbier (1)

Resultaten

- Collectie verhalen, voor iedereen toegankelijk
- Aanknopingspunten voor verder onderzoek:
 - rol van vrouwen
 - kleuren van molens
 - regionale verschillen (tradities, welvaart)
 - toerisme
- Molenaarsdagboek, foto's, tekeningen, bijzondere reacties

Na 1945

KREEG MIJN

DE VERGETEN MOLEN HENK KRAAN 27-10-38
IK BEN DE ENIGE DIE DIT
WEEET

VADER DE OPDRACHT DE BOEZEM
UIT TE BAGGEREN SAMEN MET
BRAM ELJWYK / MOLENAAR VAN
DE RHYNEBURGER MOLEN

DIT NOEMDE MEN SLOOTSCHIETEN.
ELKE KEER WERD ER EN STUKSE
VAN ± 50 METER DROOG GELEGD.

DIT GEBEURDE MET DE HANIK.
HIERVOOR GEBRUIKTE MEN EEN
STALEN DRIEPOOT WAARTUSSEN

EEN HOUTEN DAK HING.
MEN BEGON MET BAGGEREN AAN DE KANT
VAN DE BOERDERY. TOEN MEN DYNA
AAN DE WETERING KWAM WERD DE
SLOOT VEEL SMALLER EN ONTDEKTE MEN
DE WATERLOOP VAN DE EERSTE HONDSDYKSE MOLEN.
OOK AAN DE INDELING VAN DE SLOTEN KAN MEN
ZIEN DAT HET EEN APARTE POLDER IS GEWEEST

* OVERBLYFSELEN VAN
EERSTEMOLEN OP DE
HONDSDYKSE POLDER

WETERING

OUDE KAART RYNLAND GEET AAN BOEZEM

1 KM.

ZUIDWIJK

ZWARTES

DOORPSSTRAAT

BOERDE
RY WENSVEEN

OUDE RYN

HAZERSWOUDE RYNDYK

Ondertrouwd:

Leendert T

AKTE VAN AANST

Het Buiten van de
BENOEMEN

met ingang van 1 Januari
van de polder aken

op 12 Juli 1891 gele

en zelfs op een wille van 120

plus bijge tekening

de polder graving van de

op 160 1/2 gteel Bussan

De Braken
P. H. P. van

Handwritten text on a piece of paper, possibly a letter or a document, with a date of 1891.

Wordt vervolgd!

- Praktische handreiking met tips (begin 2022)
- Vervolg met behulp van vrijwilligers of in samenwerking met historische verenigingen
- Meer weten? Neem contact op: steendam@erfgoedhuis-zh.nl of wellenberg@erfgoedhuis-zh.nl

Tip om molenaars te vinden :-)

